

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет медичний
Кафедра нормальної і патологічної клінічної анатомії

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Клінічна анатомія та оперативна хірургія»

Обсяг курсу	90 годин, 3 кредити
Семестр, рік навчання	Медичний факультет: II рік, I семестр – 90 годин, 3 кредити. Бакалаври (мед. ф-т): III рік II семестр – 90 годин, 3 кредити
Дні, час, місце	Лекції проводяться в великій і малій анатомічних аудиторіях згідно з розкладом. Практичні та семінарські заняття проводяться в 1, 2, 3 та 4 учбових кімнатах кафедри, згідно з розкладом занять.
Викладачі	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аппельханс Олена Леонідівна . Завідувачка кафедри, доктор медичних наук, професор. 2. Нескоромна Наталія Владиславівна. Кандидат медичних наук, доцент, завуч кафедри. 3. Кошельник Олена Леніановна. Кандидат медичних наук, доцент. 4. Носенко Володимир Михайлович. Кандидат медичних наук, доцент. 5. Анцут Ольга Андронніківна. Асистент. 6. Матюшенко Пилип Миколайович. Старший викладач. 7. Кузнецова Олена Анатоліївна. Старший викладач. 8. Чеботарьова Світлана Олегівна. Старший викладач. 9. Антонова Наталія Анатоліївна. Старший викладач, завідувачка музею анатомії людини. 10. Кожухаренко Тетяна Іванівна. Асистент. 11. Урсу Олександр Юрійович. Асистент. 12. Цюрупа Олександр Володимирович. Асистент. 13. Остапенко Андрій Олексійович. Асистент. 14. Прус Руслан Володимирович. Асистент. 15. Прус Інна Володимирівна. Асистент.
Контактні телефони	<ol style="list-style-type: none"> 1. Аппельханс О. Л. 0674842052 2. Нескоромна Н.В. 0936082720 3. Кошельник О.Л. 0679905679 4. Носенко В.М. 0506284298 5. Анцут О.А. 0504561236 6. Матюшенко П. М. 0672999553 7. Кузнецова О.А. 0632979525 8. Чеботарьова С. О. 0674838985 9. Антонова Н.А. 0633547515 10. Кожухаренко Т.І. 0632878972 11. Урсу О. Ю. 0971677773 12. Цюрупа О. В. 0636270117

	13. Остапенко А. О. 0996438030 14. Прус Р.В. 0680013117 15. Прус І. В. 0633422433
Е-mail	sonshine22@ukr.net
Робоче місце викладача	1. Кошельник О.Л. – учбова кімната № 1 2. Носенко В.М. – учбова кімната № 4 3. Анцут О.А. – учбова кімната № 3 4. Нескоромна Н.В. – анатомічна зала №2 5. Матюшенко П. М. – учбова кімната №3 6. Кузнецова О.А. – учбова кімната №1 7. Чеботарьова С. О. – анатомічна зала №2 8. Антонова Н.А. – анатомічна зала № 1 9. Кожухаренко Т.І. – учбова кімната №1 10. Урсу О. Ю. – анатомічна зала №1 11. Цюрупа О. В. – анатомічна зала №1 12. Остапенко А. О. – анатомічна зала № 2 13. Прус Р.В. – учбова кімната № 2 14. Прус І. В. – учбова кімната № 2
Консультації	Вівторок, четвер: 14.30 – 17.30. Проводяться черговим викладачем згідно графіку чергувань. (На період дії карантину – on-line Zoom)

КОМУНІКАЦІЯ здійснюється за допомогою Е-mail кафедри: anatomy@onmedu.edu.ua, а також за допомогою месенджерів Viber та Telegram і через сайти www.anatom.in.ua, <https://anatom.ua>/<https://meduniver.com/Medical/Anatom>

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення навчальної дисципліни «**Клінічна анатомія та оперативна хірургія**»: наука про форму, будову, походження та розвиток органів, систем і організму людини в цілому, про клінічне застосування анатомічних знань в практичній медицині.

Міждисциплінарні зв'язки:

Клінічна анатомія та оперативна хірургія як навчальна дисципліна:

а) базується на вивченні студентами медичної біології, гістології, цитології і ембріології, біофізики, латинської мови, етики, філософії, екології та інтегрується з цими дисциплінами;

б) закладає основи для вивчення студентами нормальної та патологічної фізіології, патологічної анатомії, деонтології, пропедевтики клінічних дисциплін та формування умінь застосовувати знання з клінічної анатомії людини в процесі подальшого вивчення усіх клінічних дисциплін і в майбутній професійній діяльності.

Мета навчальної дисципліни передбачає набуття кожним студентом знань з клінічної анатомії та оперативної хірургії у світі природничо-наукових уявлень

про будову і функції організму людини в цілому, вміння використовувати набуті знання при подальшому вивченні інших фундаментальних наук медицини, та у практичній діяльності лікаря.

Кінцеві цілі дисципліни:

-Аналізувати інформацію про будову тіла людини, системи, що його складають, органи і тканини;

-Передбачити взаємозалежність і єдність структур і функцій органів людини їх мінливість під впливом екологічних факторів;

-Визначити вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;

-Демонструвати володіння морально-етичними принципами ставлення до живої людини та її тіла як об'єкта анатомічного та клінічного дослідження;

- Вміти використовувати знання з анатомії для проведення діагностичних та лікувальних маніпуляцій, операцій.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Клінічна анатомія та оперативна хірургія» як науки є системний підхід до опису форми, будови органів в єдності з виконуваними функціями:

Знати

а) форму та будову органів, об'єднаних у системи;

б) розміщення органів, судин, нервів у різних ділянках тіла, що має велике значення для хірургії;

в) аспекти анатомічних особливостей індивідуального розвитку людини на різних етапах онтогенезу;

г) закономірності пренатального та раннього постнатального розвитку органів людини.

Вміти:

- демонструвати і описувати анатомічну будову органів, систем органів людини;

- визначати на анатомічних препаратах частини, поверхні, краї, кути органів та утворів на них;

- оцінювати вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;

- застосовувати латинські анатомічні терміни та їх українські еквіваленти відповідно до вимог міжнародної анатомічної номенклатури;

- вміти аналізувати результати лабораторних та інструментальних досліджень органів і систем організму людини.

Результати навчання для дисципліни

Знати:

- форму та будову органів, об'єднаних у клінічно-анатомічні утворення (голова, шия, груди, живіт, малий таз, кінцівки, тощо):

- нутроші (systema digestorium, respiratorium, urinarium, genitalia);

- центральну та периферійну нервову систему (у тому числі автономний відділ периферійної нервової систем (systema nervorum);

- органи внутрішньої секреції (glandulae endocrinae);

- органи та утвори імунної системи;

- лімфоїдну систему (systema lymphoideum);
- органи чуття (systema sensuum);
- загальний покрив (integumentum commune);
- серцево-судинну систему (systema cardiovasculare).

Вміти:

- демонструвати і описувати клінічно-анатомічну будову органів, систем органів людини;
- визначати на анатомічних препаратах анатомічні взаємовідносини органів і систем органів людини (топографія органів);
- вміти оцінювати вплив соціальних умов та праці на розвиток і будову організму людини;
- вміти застосовувати латинські анатомічні терміни та їх українські еквіваленти відповідно до вимог міжнародної анатомічної номенклатури (Сан-Пауло,1997; Київ, 2001).

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання:

Курс буде викладений у формі лекцій (), семінарських (), практичних() занять та організації самостійної роботи студентів()

Теми лекційного курсу розкривають проблемні питання відповідних розділів клінічної анатомії людини.

Практичні заняття передбачають:

- опанування студентами будови і топографії органів, систем органів людини;
- визначення на анатомічних препаратах органів і систем органів людини;
- оволодіння латинською термінологією відповідно до вимог міжнародної анатомічної номенклатури (Сан-Пауло,1997);

Зміст навчальної дисципліни

Навчальна дисципліна "Клінічна анатомія та оперативна хірургія" для студентів медичного факультету складається з шести розділів:

1. Клінічна анатомія та оперативна хірургія голови.
2. Клінічна анатомія та оперативна хірургія шиї.
3. Клінічна анатомія та оперативна хірургія грудей.
4. Клінічна анатомія та оперативна хірургія передньобочкової стінки живота та органів черевної порожнини, поперекової ділянки і заочеревинного простору.
5. Клінічна анатомія та оперативна хірургія тазу.
6. Клінічна анатомія та оперативна хірургія кінцівок.

Перелік рекомендованої літератури:

1. Вовк Ю., Ахтемийчук Ю., Дорошенко С. Оперативна хірургія та топографічна анатомія. К.: Медицина. 2018. 544 с.
2. Ахтемийчук Ю.Т., Вовк Ю.М., Дорошенко С.В. та ін.; за ред. Михайла Павловича Ковальського. Оперативна хірургія та топографічна анатомія:

підручник для мед. ун-тів, інст., акад. 5-те вид. Затверджено МОН / За ред. М.П. Ковальського. К., 2020. 504 с.

3. Алгоритм виконання практичних навичок із клінічної анатомії та оперативної хірургії : посібник / Гнатюк М.С., Слабий О.Б., Татарчук Л.В., Кріцак М.Ю. Тернопіль: ТНМУ. 2020. 92 с.

4. Оперативна хірургія і топографічна анатомія голови та шиї: підручник/ В.І. Півторак, О.М. Проніна, Ю.М. Вовк [та ін.]; за ред.професорів: В.І. Півторака, О.М. Проніної. - Вінниця: Нова книга, 2016. 312 с.

5. Operative surgery and topographical anatomy : lectures : manual for stud. of the 3-4 lev. accred./ Hnatyuk M. S. -Ternopil : Ukrmedknyga, 2004. 212 p.

6. Черкасов В.Г., Бобрик І.І., Гумінський Ю.Й., Ковальчук О.І. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти). Вінниця: Нова Книга, 2010. 392 с. (навчальний посібник).

ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання поточної навчальної діяльності студента

Поточний контроль передбачає 100% опитування студентів групи з обов'язковим оцінюванням всіх складових елементів заняття – тестового контролю, усного опитування, опису препаратів (прийом практичних навичок). На кожному практичному заняття викладач оцінює знання кожного студента за чотирибальною системою «5-4-3-2», із яких викладач визначає середню арифметичну оцінку (за кожен складову), яку переводять у бали згідно розподілу, визначеного кафедрою. Якщо під час визначення балів за заняття середньо середньоарифметична оцінка становить «2», то це відповідає 0 кількості балів.

Вага кожної теми у межах терміну вивчення дисципліни однакова.

Відмінно (“5”) - Студент правильно відповів на 90-100 % тестів формату А. Правильно, чітко і логічно і повно відповідає на всі стандартизовані питання поточної теми, добре знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок), правильно вживає латинські терміни. Робить узагальнення матеріалу, доповнює свою відповідь знанням додаткової літератури. Виписав в словник усі латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав усі завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Додаткові бали студент може отримати за індивідуальну роботу (участь в олімпіадах, конференціях, форумах).

Добре (“4”) - Студент правильно відповів на 80-89% тестів формату А. Правильно, інколи за допомогою пояснювальних питань, відповідає на стандартизовані питання поточної теми, знає матеріал попередніх тем (вихідний рівень знань), відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Правильно демонструє препарат (знання практичних навичок). Студент правильно вживає латинські терміни. Знає усі латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав усі завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Задовільно (“3”) - Студент правильно відповів на 70-79% тестів формату А . Неповно, за допомогою пояснювальних питань, відповідає на стандартизовані питання поточної теми, на питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), неточно і неповно відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Не може самостійно побудувати чітку, логічну відповідь. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить незначні помилки. Студент вживає латинські терміни з помилками, або неповністю знає латинські терміни з теми поточного заняття і попередніх занять. Виписав в словник не повністю латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Виконав не повністю завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Незадовільно (“2”) - Студент відповів на менше, ніж 70% тестів формату А. Не знає матеріалу поточної теми. Або відповідає на поставлені питання поточної теми недостатньо, неповно, не може побудувати логічну відповідь, не відповідає на додаткові питання, не розуміє змісту матеріалу, не знає питання з матеріалу попередніх тем (вихідний рівень знань), не відповідає на питання лекційного курсу і питання з самостійної роботи. Під час відповіді і демонстрації препарату (знання практичних навичок) студент робить значні, грубі помилки. Студент не знає латинських термінів з теми поточного заняття і попередніх занять, або вживає латинські терміни з помилками. Не виписав в словник латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття. Не виконав завдання, які передбачені методичними розробками під час самостійної роботи студента.

Підсумковий контроль засвоєння (іспит, ПМК) здійснюється по їх завершенню. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою як сума балів за поточний та підсумковий (кінцевий) контроль знань і має визначення за системою ECTS та шкалою, прийнятою в Україні.

Сума балів з дисципліни за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
Від 170 до 200 балів	Відмінно (A) (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
Від 155 до 169 балів Від 140 до 154 балів	Дуже добре (B)(вище середнього рівня з кількома помилками) Добре(C)(в цілому правильне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
125-139 111 (min) - 124	Задовільно (D)(непогано, але зі значною кількістю недоліків) Достатньо (E) (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
60-110 1-59	Незадовільно (FX) (з можливістю повторного складання) Незадовільно (F) (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни)

Самостійна робота студентів

Оцінювання самостійної роботи студента

Матеріал для самостійної роботи студентів (), який передбачений в темі практичного заняття одночасно із аудиторною роботою, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному аудиторному занятті.

Оцінювання тем, які виносяться на самостійне опрацювання і не входять до тем аудиторних навчальних занять, контролюються під час підсумкового модульного контролю.

Оцінювання індивідуальної роботи студента

Кількість балів за індивідуальну роботу студента не перевищують 4 балів. Бали за індивідуальну роботу додаються до суми балів за поточну навчальну діяльність студента.

Бали за індивідуальну роботу можуть отримати студенти, які написали і доповіли реферати з рекомендованих тем з використанням додаткової у навчальній та зайняли призові місця за участь в олімпіаді з дисципліни серед студентів свого ВНЗ і вищих навчальних закладів України.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу: обов'язкове дотримання академічної доброчесності студентами, а саме:

- Самостійне виконання всіх робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою дисципліни «Анатомія людини»,
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей. Розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання прав законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

! При наявності пропусків навчальних занять студент втрачає можливість отримати бали.

Рекомендації кафедри нормальної та патологічної клінічної анатомії про систему відпрацювання пропущених навчальних занять

Студент, який має пропуски практичних занять, повинен їх самостійно опрацювати (без отримання балів!).

Для відпрацювання пропущеного заняття студент повинен мати:

- словник латинських термінів і їх українські еквіваленти за темою заняття;
- конспект лекцій;
- схеми, малюнки, які передбачені в процесі самостійної роботи студента
- стислий конспект, який віддзеркалює основний фактичний матеріал теми.

Викладач відмічає наявність цього переліку в журнал.

Особливості навчання на кафедрі **нормальної та патологічної клінічної анатомії** обумовлені значним обсягом фактичного матеріалу і великою кількістю латинських термінів на кожне заняття, які повинен опанувати студент. У зв'язку з цим кафедрою розроблені рекомендації з методики самостійної підготовки студентів до відпрацювання практичних занять

Методика підготовки до заняття:

- Спочатку прочитується тема заняття за підручником в цілому, щоб мати загальне уявлення про матеріал теми;
- Під час другого, більш поглибленого читання, готується стислий конспект, який віддзеркалює основний фактичний матеріал теми;
- Випишуються в словник і вивчаються усі латинські терміни і їх еквіваленти українською мовою за темою заняття;
- Розглядаються в атласі і в підручнику на малюнках усі анатомічні структури, які описані в матеріалі теми заняття.

Розглядаються анатомічні утвори, які описані в матеріалах теми заняття на рентгенограмах, КТ, МРТ, ангиограмах (візуалізація анатомічних утворів сучасними клінічними методами дослідження)

Студент готує відповіді на питання з теми пропущеного заняття, які зазначені в методичних розробках кафедри

Під час самостійної роботи студент повинен підготувати схеми і малюнки будови різних клініко-анатомічних структур, які передбачені методичними розробками кафедри «Навчально-методичний посібник. Контроль за самостійною підготовкою до практичних занять. [для студ. вищ. медичних (фармацевтичних) навч. закл. IV рівня акредитації]. гриф МОЗ України, МОН України, протокол №1/11-1165 від 23.02.2010 р.

- В переддень до відпрацювання доцільно в секційному залі розглянути і вивчити на анатомічних препаратах анатомічні структури відповідно до питань, які зазначені в методичних рекомендаціях (перелік практичних навичок);
- На консультаціях, які проводять викладачі кафедри за графіком, студент може отримати відповіді на складні питання теми;
- Позитивно, якщо студент окремі питання з теми або тему в цілому поглиблено вивчає за різними підручниками, посібниками, використовує комп'ютерні технології;
- Окремі, найбільш складні і незрозумілі для студента питання можна задати викладачу на початку відпрацювання пропущеного заняття.

Протягом відпрацювання студент:

- відповідає викладачу на питання базового та кінцевого рівнів;
- відповідає викладачу на питання по визначенню анатомічних структур на рентгенограмах, КТ, МРТ, ангиограмах (візуалізація анатомічних утворів сучасними клінічними методами дослідження);
- демонструє знання практичних навичок на трупному матеріалі, окремих анатомічних препаратах, черепі, скелеті, муляжах, таблицях;
- надає відповіді на 10 стандартизованих питань тестового контролю (КРОК -1).